

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
СТОМАТОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра хірургічної стоматології та клінічних дисциплін**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан стоматологічного факультету

Євген КОСТЕНКО
доктор медичних наук,
професор закладу вищої освіти
«30» червня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 16. «Клінічна анатомія та оперативна хірургія»

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	221 Стоматологія
Освітня програма	Стоматологія
Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	Українська, англійська

Робоча програма навчальної дисципліни «Клінічна анатомія та оперативна хірургія» для здобувачів вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 221 «Стоматологія» освітньої програми «Стоматологія». Ужгород: УжНУ, 2023. 19 с.

Укладачі: Гарапко Т. В., професор, д. мед. наук
Гема-Багіна Н. М., доцент, к. мед. наук

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри хірургічної стоматології та клінічних дисциплін
протокол № 13 від «15» червня 2023р.

Завідувач кафедри доц. Наталія ГЕМА-БАГИНА

Схвалено науково-методичною комісією стоматологічного факультету
протокол № 11 від «30» червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії проф. Оксана КЛІТИНСЬКА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма Навчання	Заочна форма Навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	2-й	-
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 1,5	3-й	-
	Лекції:	
	10	-
	Практичні (семінарські):	
	48	-
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	32	-

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: набуття загальних та фахових компетенцій для досягнення програмних результатів навчання з «Клінічна анатомія та оперативна хірургія» - двоєдина навчальна дисципліна, що включає в себе клінічну анатомію, яка вивчає будову і топографію органів і областей в нормі і при патології, та оперативну хірургію - частину хірургії, що вивчає види, обґрунтування, принципи і техніку хірургічних операцій. Вона передбачає набуття студентами знань клінічної анатомії для обґрунтування клінічного діагнозу, пояснення особливостей перебігу патологічних процесів, вирішення діагностичних та оперативно-хірургічних задач на основі знань з анатомії людини. Предметом вивчення навчальної дисципліни «Клінічна анатомія та оперативна хірургія» є вивчення клінічної анатомії ділянок голови та шиї, а також принципів та методів оперативного втручання на них.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень, втручань та/або здійснення інновацій, та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
- ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 5. Здатність спілкуватися англійською мовою.
- ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації..

Фахові компетентності спеціальності:

- ФК2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
- ФК3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.
- ФК8. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.
- ФК9. Спроможність проводити лікування основних захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
- ФК15. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Клінічна анатомія та оперативна хірургія» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

- ОК 4. Латинська мова та медична термінологія
- ОК 7. Загальна та оральна біологія
- ОК 12. Анатомія людини
- ОК 13. Гістологія, цитологія та ембріологія

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Клінічна анатомія та оперативна хірургія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Організувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.	ПРН 20
Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу для різних верств населення та в різних умовах.	ПРН 21
Виконувати медичні стоматологічні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу для різних верств населення та в різних умовах.	ПРН 22

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Клінічна анатомія та оперативна хірургія»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:	
знати:	ПРН 20
- формування знань клінічної анатомії ділянок голови та шиї ;	ПРН 21
вміти:	ПРН 22
- вміння інтерпретувати топографо - анатомічні взаємозв'язки з позицій варіаційної та вікової клінічної анатомії;	
- формування вмінь застосовувати знання з клінічної анатомії для обґрунтування діагнозу та розуміння патогенезу різних патологічних процесів;	
- формування вмінь вибору найбільш раціональних методів хірургічного втручання;	
- володіння технікою виконання основних оперативних втручань на трупах людини та тренажерах.	

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методи навчання при вивченні дисципліни

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи лекцію, з навчальної або методичної літератури у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення.

Репродуктивний метод. Застосування вивченого на основі зразка, моделі діяльності або загальноприйнятих підходів під час практичних занять. Діяльність тих, кого навчають, є

алгоритмічною, тобто відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам - в аналогічних до представленого зразка ситуаціях.

Метод проблемного викладення. Використовуючи доцільні джерела й засоби під час лекційних і практичних занять, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, наводить систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Здобувачі ступеня магістр стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Пошуковий, або евристичний метод. Використовується в тій чи іншій мірі у всіх формах навчальних занять та під час індивідуальної чи самостійної роботи студента. Його суть – в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань, в визначених випадках під керівництвом лектора, або на основі наведених прикладів і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над навчально-методичною літературою.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри, наприклад, об'єму та інтенсивності фізичного навантаження, виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- тести;
- ситуаційні задачі;
- виконання письмових завдань;
- відповіді на теоретичні питання на заняттях;
- демонстрація практичних навичок;
- групові завдання з використанням імітаційних ігор на заняттях;
- презентації результатів виконаних завдань;
- співбесіда за результатами самостійної роботи;
- іспит.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: індивідуальне усне опитування, тестовий контроль (I-II рівня), вирішення ситуаційних задач, письмовий теоретичний контроль, виконання індивідуальних та групових навчальних завдань.

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота (письмово, усно).

Форма і вид підсумкового семестрового контролю: іспит.

Семестр	Вид підсумкового контролю	Форма підсумкового контролю
3-й	Іспит	усно

Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною, ECTS та національною шкалами (табл.5.1).

Таблиця 5.1. Загальна шкала оцінювання: рейтингова, національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Таблиця 5.2. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота T14	Сума	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	40	100	
5	5	5	4,5	4,5	4,5			
T7	T8	T9	T10	T11	T12			T13
4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5			4,5

T1, T2 ... T13 – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота T24	Сума
T15	T16	T17	T18	T19	40	100
7	7	7	7	7		
T20	T21	T22	T23			
7	6	6	6			

T15, T16 ... T23 – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни таблиця 5.3.

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	13	21	9	33
Лабораторні заняття (допуск, виконання та захист)	-	-	-	-
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	-	26	-	18

Виконання завдань самостійної роботи	-	13	-	9
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	-	-	-	-
Модульна контрольна робота	1	40	1	40
Разом	14	100	10	100

Критерії модульного поточного оцінювання

Поточне модульне оцінювання проводиться шляхом проведення тестового контролю знань на заняттях, опитування студентів під час занять, виконання практичних індивідуальних і групових навчальних завдань, перевірки конспектів лекцій та домашніх завдань, аналізу відвідування та відробок пропущених занять. В ході поточного контролю, за кожен вид навчальної роботи студент отримує оцінку за національною чотирибальною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно), яка потім переводиться у рейтингові бали. При оцінюванні засвоєння матеріалу кожного заняття модуля студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою з використанням таких критеріїв оцінювання.

Оцінка **«відмінно»** виставляється за умови, якщо студент знає зміст заняття та лекційний матеріал у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпні точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує тестові і ситуаційні задачі, а також виконує практичні завдання будь-якого рівня складності.

Оцінка **«добре»** виставляється, якщо студент знає зміст заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно і систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання студент відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках.

Оцінка **«задовільно»** ставиться студентові на основі знання всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння. Студент спроможний вирішувати спрощені завдання за допомогою навідних питань; частково вирішує задачі та виконує практичні навички, відчуваючи складнощі в ряді простих випадків; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені прості запитання відповідає вірно.

Оцінка **«незадовільно»** виставляється у випадках, коли знання і уміння студента є нижчими за критерії задовільної оцінки.

У робочій програмі був застосований такий принцип конвертації традиційної системи оцінювання в бали (таблиця 5.4):

Таблиця 5.4. Конвертація традиційної системи оцінювання в бали:

Традиційна оцінка	Конвертація у бали			
	«5»	4,5	5	6
«4»	3,5	4	4,5	5,5
«3»	2,5	3	3	4
«2»	1,5 (1 бал за знання та 0,5 бал – за присутність на занятті)	2 (1 бала за знання та 1 бал – за присутність на занятті)	1,5 (1 бала за знання та 0,5 бала – за присутність на занятті)	2,5 (2 бала за знання та 0,5 бал – за присутність на занятті)

Відробка пропущених практичних занять здійснюється згідно графіка відробок у визначений час в чергових викладачів. При цьому потрібно показати написаний від руки

конспект з пропущеної теми, пройти тестовий контроль та усно відповісти на поставлені питання, виконати практичне завдання, визначене викладачем (напр., продемонструвати певний метод клінічного обстеження пацієнта).

Оцінювання самостійної роботи студентів:

Оцінювання самостійної роботи студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється при змістовому та підсумковому модульному контролі.

Кількість балів за різні види індивідуальної самостійної роботи студента залежить від її обсягу і значимості, але не більше 1 бал. Ці бали додаються до суми балів, набраних студентом за поточну навчальну діяльність (таблиця 5.5):

Таблиця 5.5. Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

Бали	Критерії оцінювання
1	Студент повною мірою розкриває питання, винесені для самостійного опрацювання, вільно оперує поняттями і науковою термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми і здатний аргументовано її доводити.
0,75	Загалом матеріал самостійної роботи викладений достатньо повно, але студент припускається певних помилок при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, трапляються неточності, деякі питання розкриті неповністю.
0,5	Студент неповністю розкриває питання, винесені для самостійного опрацювання, слабо розуміє їх сутність, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно, непослідовно.
0,25	Виконана робота виглядає нашвидку зробленою чи незакінченою. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості, нерозуміння теми або невідповідність викладеного матеріалу передбаченій темі для самостійного опрацювання.

Таким чином, оцінка за модульне поточне оцінювання складається з оцінок за тестовий контроль на заняттях (0-2 балів), усної відповіді на теоретичні питання, оцінок за виконання практичних індивідуальних та групових завдань (0-1,5-2-4,5-5,5 балів), самостійної роботи студента (0-1 балів). Максимальна оцінка за модульне поточне оцінювання складає 4,5 чи 5 чи 6 чи 7 балів та всього 60 балів за 13 занять в 1 модулі та 9 занять в 2 модулі.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий модульний контроль з дисципліни проводиться у вигляді іспиту наприкінці 3-го семестру навчання і дає можливість визначити кінцевий ступінь рівня і якості засвоєння студентами теоретичних знань та практичних вмінь і навичок з даної дисципліни. Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів, шкалою ЄКТС та національною шкалою. Переведення даних 100-бальної шкали у оцінки за національною шкалою та шкалою ЄКТС здійснюється в порядку, зазначеному в таблиці 5.1.

Студенти, підсумкова модульна оцінка яких становить 35-59 балів, зобов'язані пройти підсумковий (семестровий) контроль у формі іспиту, що передбачено робочим навчальним планом.

Під час проведення іспиту керуються наступними критеріями оцінок:

90-100 балів (А) заслугоує студент, який:

- всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;

- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

82-89 балів (B) заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

74-81 бал (C) заслуговує студент, який:

- в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

64-73 бали (D) заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

60-63 бали (E) заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

35-59 балів (FX) виставляється студенту, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

менше 35 балів (F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Перезарахування результатів навчання, здобутих у неформальній освіті

Відповідно до чинного законодавства України та Положення про порядок визнання в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» результатів навчання, здобутих у неформальній освіті (від 03 березня 2020 р., <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22966>) здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті. Визнання таких результатів можливо тільки для навчальних дисциплін, які починають викладатися із другого семестру.

Визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті, можливо якщо такі відповідають вимогам освітньої програми щодо формування запланованих компетентностей. Загалом за період навчання результати навчання в неформальній освіті можуть бути зараховані в обсязі не більше 10% загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених освітньою програмою.

Види неформальної освіти, результати яких можуть бути перезараховані: тематичні удосконалення, вебінари, курси, стажування, практики, тренінги, майстер-класи (ворк-шопи), організовані на платформах «Prometheus», «Coursera», закладів вищої освіти та офіційних провайдерів БПР, визнаних МОЗ України, участь у наукових форумах та конференціях, публікації у фахових наукових виданнях та виданнях, включених до наукометричних баз «Scopus» та «Web of Science». Тематика вказаних заходів та активності повинна відповідати змісту робочої програми (тематичні плани лекцій та практичних/семінарських занять).

Процедура визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті проводиться комісійно. Для цього здобувач вищої освіти не пізніше 30 календарних днів до завершення семестру (в якому вивчається навчальна дисципліна, щодо якої бажає провести перезарахування результатів навчання) подає до деканату факультету відповідну заяву та документи, які підтверджують факт отримання неформальної освіти (сертифікат, посвідчення, свідоцтво, освітні програми тощо). Відповідно до отриманої заяви деканат утворює предметну комісію у складі гаранта освітньої програми, завідувача відповідної профільної кафедри та науково-педагогічних працівників, які викладають відповідну навчальну дисципліну. Комісія формує висновок щодо обсягів кредитів ЄКТС, можливих для перезарахування та надає його керівництву факультету та на профільну кафедру, відповідно до Положення про порядок визнання в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» результатів навчання.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Клінічна анатомія та оперативна хірургія голови.

Конкретні цілі:

Вміти орієнтуватися в знаннях основних розділів анатомії голови людини, які необхідні для рішення тестових задач вхідного рівня.

Визначити межі мозкового та лицевого відділів голови.

Орієнтуватися у пошаровій будові кожної з ділянок мозкового відділу голови.

Знати клітковинні простори м'яких тканин голови та локалізацію можливих нагнійних процесів і гематом.

Вміти орієнтуватися у видах черепно-мозкових ран та виконати первинну хірургічну обробку, вміти виконати остаточну зупинку кровотечі з усіх венозних ярусів голови.

Мати поняття про трепанацію черепа та антротомію.

Знати топографію та проекцію лицевого нерва, вивідної протоки привушної залози.

Визначити межі глибокої ділянки лица та її поділ на проміжки, клітковинні простори, топографію крилоподібного венозного сплетіння та сполучення його з венами суміжних ділянок.

Орієнтуватися у топографії гілок трійчастого нерва та гілок верхньощелепної артерії.

Орієнтуватися у зв'язку поверхневих вен лица з венозними пазухами твердої мозкової оболонки.

Знати локалізацію флегмон на обличчі та виконати раціональні розрізи при гнійно-запальних процесах на обличчі

Вміти виконати розтин гайморової та лобної пазух, а також знати можливі ускладнення при виконанні цих втручань.

Вміти користуватися загальним хірургічним інструментарієм.

Вміти користуватися спеціальним хірургічним інструментарієм при освоєнні техніки операцій на голові.

Тема 1. Предмет і методи оперативної хірургії та топографічної анатомії. Загальні питання оперативної хірургії.

Тема 2. Загальний хірургічний інструментарій.

Тема 3. Шовний матеріал. Техніка роз'єднання та з'єднання тканин. Види хірургічних швів та вузлів.

Тема 4. Клінічна анатомія мозкового відділу голови (лобно-тім'яно-потилична ділянка, скронева, соскоподібна ділянки). Їх пошарова будова.

Тема 5. Порожнина черепа. Оболонки та підоболонні простори головного мозку.

Тема 6. Операції на мозковому відділі голови. Первинна хірургічна обробка ран черепа. Трепанация черепа. Антротомія. Внутрішньочерепні крововиливи.

Тема 7. Клінічна анатомія бокової області лицевого відділу голови (щічна ділянка, привушно-жувальна).

Тема 8. Лицевий нерв – клінічна анатомія.

Тема 9. Клінічна анатомія глибокої ділянки лица. Верхньощелепна артерія. Венозні сплетення. Трійчастий нерв.

Тема 10. Клінічна анатомія переднього відділу обличчя. Область очниці. Область носа, приносіві пазухи.

Тема 11. Клінічна анатомія ротової порожнини. Язик. Зуби. Дно ротової порожнини. Клітковинні простори лица.

Тема 12. Операції на обличчі. Оперативні втручання на приносівих пазухах. Трепанация соскоподібного відростка.

Тема 13. Топографо - анатомічне обґрунтування раціональних розрізів на обличчі. Хірургічна обробка щелепно-лицевих ран. Хірургічне лікування абсцесів і флегмон лица.

Тема 14. Підсумковий модульний контроль №1.

Клінічна анатомія та оперативна хірургія шиї.

Конкретні цілі:

Визначити зовнішні орієнтири шиї, межі ділянок шиї, трикутники.

Знати фасції шиї та вміти орієнтуватися у міжфасціальних клітковинних просторах.

Орієнтуватися у топографо - анатомічній будові органів шиї (гортань, трахея, глотка, шийна частина стравоходу, щитоподібна та навколощитоподібні залози).

Орієнтуватися у техніці виконання верхньої та нижньої трахеотомії, конікотомії, крикотомії.

Орієнтуватися у техніці виконання оголення та перев'язки магістральних судин на шиї.

Орієнтуватися у техніці виконання вагосимпатичної блокади.

Вміти користуватися спеціальним хірургічним інструментарієм при освоєнні техніки операцій на шиї.

Тема 15. Клінічна анатомія шиї. Ділянки, трикутники. Фасції шиї та міжфасціальні простори.

Тема 16. Грудинно-ключично-соскоподібна ділянка – клінічна анатомія.

Тема 17. Надпід'язикова ділянка – клінічна анатомія.

Тема 18. Підпід'язикова ділянка – клінічна анатомія.

Тема 19. Судинно-нервовий пучок, шийне сплетіння.

Тема 20. Клінічна анатомія органів шиї (гортань, трахея, щитоподібна залоза, прищитоподібні залози, глотка, стравохід).

Тема 21. Клінічна анатомія сонного трикутника шиї.

Тема 22. Клінічна анатомія бокового трикутника шиї.

Тема 23. Операції на органах ший: трахеотомія, трахеостомія, конікотомія, крикотомія, резекція щитовидної залози за О.В. Ніколаєвим. Рани ший. Перев'язка судин на ший.

Тема 24. Підсумковий модульний контроль №2

6.2. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
		Форма навчання:				
		Усього	у тому числі			
лекції	практичні		лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль №1.						
Змістовий модуль 1. Клінічна анатомія та оперативна хірургія голови.						
1.	Предмет і методи оперативної хірургії та топографічної анатомії. Загальні питання оперативної хірургії.	3		2		1
2.	Загальний хірургічний інструментарій.	7	2	2		1
3.	Шовний матеріал. Техніка роз'єднання та з'єднання тканин. Види хірургічних швів та вузлів.	3		2		1
4.	Клінічна анатомія мозкового відділу голови (лобно-тім'яно-потилична ділянка, скронева, соскоподібна ділянки). Їх пошарова будова.	4	1	2		1
5.	Порожнина черепа. Оболонки та підоболонні простори головного мозку.	3		2		1
6.	Операції на мозковому відділі голови. Первинна хірургічна обробка ран черепа. Трепанация черепа. Антротомія. Внутрішньочерепні крововиливи.	4	1	2		1
7.	Клінічна анатомія бокової області лицевого відділу голови (щічна ділянка, привушно-жувальна).	4,25	0,25	2		2
8.	Лицевий нерв – клінічна анатомія.	4		2		2
9.	Клінічна анатомія глибокої ділянки лица. Верхньощелепна артерія. Венозні сплетення. Трійчастий нерв.	4,25	0,25	2		2
10.	Клінічна анатомія переднього відділу обличчя. Область очниці. Область носа, приносіві пазухи.	4,25	0,25	2		2
11.	Клінічна анатомія ротової порожнини. Язик. Зуби. Дно ротової порожнини. Клітковинні простори лица.	4,25	0,25	2		2

12.	Операції на обличчі. Оперативні втручання на приносних пазухах. Трепанція соскоподібного відростка.	3,5	0,5	2		1
13.	Топографо - анатомічне обґрунтування раціональних розрізів на обличчі. Хірургічна обробка щелепно-лицевих ран. Хірургічне лікування абсцесів і флегмон лиця.	3,5	0,5	2		1
14.	Підсумковий модульний контроль №1.	4		2		2
	Разом	54	6	28		20
Модуль №2.						
Змістовий модуль 2. Клінічна анатомія та оперативна хірургія шиї.						
1.	Клінічна анатомія шиї. Ділянки, трикутники. Фасції шиї та міжфасціальні простори.	4	1	2		1
2.	Грудинно-ключично-соскоподібна ділянка – клінічна анатомія.	3		2		1
3.	Надпід'язикова ділянка – клінічна анатомія.	3		2		1
4.	Підпідязикова ділянка – клінічна анатомія.	3		2		1
5.	Судинно-нервовий пучок, шийне сплетіння.	3,5	0,5	2		1
6.	Клінічна анатомія органів шиї (гортань, трахея, щитоподібна залоза, прищитоподібні залози, глотка, стравохід).	3,5	0,5	2		1
7.	Клінічна анатомія сонного трикутника шиї.	3		2		1
8.	Клінічна анатомія бокового трикутника шиї.	3		2		1
9.	Операції на органах шиї: трахеотомія, трахеостомія, конікотомія, крикотомія, резекція щитовидної залози за О.В. Ніколаєвим. Рани шиї. Перев'язка судин на шиї.	6	2	2		2
10.	Підсумковий модульний контроль №2	4		2		2
	Разом	36	4	20		12
	Разом за семестр	90	10	30		32

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна
1.	Предмет і методи оперативної хірургії та топографічної анатомії. Загальні питання оперативної хірургії.	2
2.	Загальний хірургічний інструментарій.	2
3.	Шовний матеріал. Техніка роз'єднання та з'єднання тканин. Види хірургічних швів та вузлів.	2

4.	Клінічна анатомія мозкового відділу голови (лобно-тім'яно-потилична ділянка, скронева, соскоподібна ділянки). Їх пошарова будова.	2
5.	Порожнина черепа. Оболонки та підоболонні простори головного мозку.	2
6.	Операції на мозковому відділі голови. Первинна хірургічна обробка ран черепа. Трепанация черепа. Антротомія. Внутрішньочерепні крововиливи.	2
7.	Клінічна анатомія бокової області лицевого відділу голови (щічна ділянка, привушно-жувальна).	2
8.	Лицевий нерв – клінічна анатомія.	2
9.	Клінічна анатомія глибокої ділянки лица. Верхньощелепна артерія. Венозні сплетення. Трійчастий нерв.	2
10.	Клінічна анатомія переднього відділу обличчя. Область очниці. Область носа, приносіві пазухи.	2
11.	Клінічна анатомія ротової порожнини. Язик. Зуби. Дно ротової порожнини. Клітковинні простори лица.	2
12.	Операції на обличчі. Оперативні втручання на приносівих пазухах. Трепанация соскоподібного відростка.	2
13.	Топографо - анатомічне обґрунтування раціональних розрізів на обличчі. Хірургічна обробка щелепно-лицевих ран. Хірургічне лікування абсцесів і флегмон лица.	2
14.	Підсумковий модульний контроль №1.	2
15.	Клінічна анатомія шиї. Ділянки, трикутники. Фасції шиї та міжфасціальні простори.	2
16.	Грудинно-ключично-соскоподібна ділянка – клінічна анатомія.	2
17.	Надпід'язикова ділянка – клінічна анатомія.	2
18.	Підпідязикова ділянка – клінічна анатомія.	2
19.	Судинно-нервовий пучок, шийне сплетіння.	2
20.	Клінічна анатомія органів шиї (гортань, трахея, щитоподібна залоза, прищитоподібні залози, глотка, стравохід).	2
21.	Клінічна анатомія сонного трикутника шиї.	2
22.	Клінічна анатомія бокового трикутника шиї.	2
23.	Операції на органах шиї: трахеотомія, трахеостомія, конікотомія, крикотомія, резекція щитовидної залози за О.В. Ніколаєвим. Рани шиї. Перев'язка судин на шиї.	2
24.	Підсумковий модульний контроль №2	2
	Разом	48

6.4. Теми лекційних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Загальний хірургічний інструментарій. Техніка роз'єднання та з'єднання тканин. Види хірургічних швів та вузлів.	2
2.	Клінічна анатомія та оперативна хірургія мозкового відділу голови. Ділянки, їх пошарова будова. Операції на мозковому відділі голови.	2

	Первинна хірургічна обробка ран черепа. Трепанация черепа. Антротомія.	
3.	Клінічна анатомія та оперативна хірургія лицевого відділу голови. Клінічна анатомія бокової області лицевого відділу голови. Лицевий нерв. Клінічна анатомія глибокої ділянки лица. Верхньощелепна артерія. Венозні сплетення. Трійчастий нерв. Клінічна анатомія переднього відділу обличчя. Область очниці. Область носа, приносіві пазухи. Клінічна анатомія ротової порожнини. Язик. Зуби. Дно ротової порожнини.	2
4.	Клінічна анатомія шиї. Клінічна анатомія шиї. Ділянки трикутники. Фасції шиї та міжфасціальні простори. Надпідязикова ділянка. Клінічна анатомія підпідязикової ділянки. Судинно-нервовий пучок, шийне сплетіння. Клінічна анатомія органів шиї. Клінічна анатомія бокового трикутника шиї.	2
5.	Оперативна хірургія шиї. Трахеотомія. Трахеостомія. Конікотомія. Крикотомія. Резекція щитовидної залози за О.В. Ніколаєвим. Рани шиї. Перев'язка судин на шиї.	2
	Разом	10

6.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підготовка до практичних занять - теоретична підготовка, у тому числі заповнення робочих зошитів, та оволодіння практичними навичками.	28
2	Підготовка до підсумкового контролю	4
	Разом за модуль	32

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Корпус «Г» - ЗОКЛ імені Андрія Новака 1 поверх (м. Ужгород, вул. Капушанська 22)
Матеріально-технічне забезпечення

1. Сухі та вологі натуральні препарати у необхідній кількості – 20 шт
2. Муляжі – 3 шт
3. Таблиці, і навчальні планшети.
4. Анатомічний мультимедійний стіл Anatomage 9 версії – 1 шт.
5. Набір хірургічного інструментарію великий – 1 комплект

Інформаційне забезпечення:

1. Навчальні посібники, підручники, навчальні таблиці, мультимедійні лекції, тексти та конспекти лекцій.

Методичні розробки для студентів з практичних занять.

Збірник тестових завдань.

Електронний банк тестових завдань, банк тестових завдань на паперових носіях, ситуаційні завдання.

2. Система електронного навчання

<https://e-learn.uzhnu.edu.ua/>

ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Клінічна анатомія лобово-тім'яно-потиличної ділянки.
2. Клінічна анатомія скроневої ділянки.
3. Клінічна анатомія ділянки соскоподібного відростку. Антротомія.
4. Оболонки головного мозку, підоболонкові простори, артерії твердої мозкової оболонки.
5. Венозні пазухи твердої мозкової оболонки, їх зв'язок з венами обличчя і венами покривів голови.
6. Первинна хірургічна обробка черепно-мозкових ран.
7. Техніка зупинки кровотечі при пошкодженнях м'яких тканин, кісток склепіння черепа і венозних синусів твердої мозкової оболонки.
8. Кістково-пластична трепанація черепа.
9. Декомпресивна трепанація черепа.
10. Клінічна анатомія щічної ділянки.
11. Клінічна анатомія привушно-жувальної ділянки.
12. Клінічна анатомія гілок лицевого нерва. Обґрунтування раціональних розрізів на лиці.
13. Клінічна анатомія глибокої ділянки лица.
14. Клінічна анатомія гілок трійчастого нерва.
15. Підскронева та піднебінно-крилоподібна ямки (судини, нерви, м'язи).
16. Клінічна анатомія ротової ділянки: переддвір'я, власне порожнина рота, тверде та м'яке піднебіння.
17. Зів. Лімфатичне кільце Пирогова-Вальдейера.
19. Будова зубів, їх іннервація, кровопостачання. Обґрунтування і техніка провідникової анестезії.
20. Язик: іннервація, кровопостачання.
21. Клінічна анатомія носа і його порожнини. Приноскові пазухи.
22. Особливості будови очної ямки і її вміст.
23. Первинна хірургічна обробка щелепно-лицевих ран.
24. Типові розрізи при абсцесах і флегмонах щелепно-лицевої області.
25. Розтин лобової пазухи.
26. Розтин верхньощелепної (гайморової) пазухи за Колдуеллом-Люком.
27. Верхньощелепна артерія. Її гілки.
28. Пластика стебельчастим клаптом за В.П. Філатовим
29. Поділ шиї на відділи і ділянки. Трикутники шиї.
30. Клінічна анатомія фасцій та міжфасціальних проміжків шиї.
31. Клінічна анатомія підщелепного і підборідного трикутника шиї. Трикутник Пирогова.
32. Клінічна анатомія сонного трикутника і основного судинно-нервового пучка шиї.
33. Клінічна анатомія грудинно-ключично-соскоподібної ділянки.
34. Клінічна анатомія лопатково-ключичного трикутника шиї. Перед- і міжрабинчасті проміжки.
35. Клінічна анатомія щитовидної та паращитовидних залоз.
36. Клінічна анатомія глотки та біляглоткових кліткових просторів.
37. Клінічна анатомія гортані.
38. Види трахеотомії. Крико- і конікотомія.
39. Оголення зовнішньої сонної та язикової артерій.
40. Вагосимпатична блокада за О.В. Вишневським.
41. Особливості первинної хірургічної обробки ран шиї.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Вільне користування загальним хірургічним інструментарієм:
 - для розтину тканин;
 - для тимчасової зупинки кровотечі;
 - для утримання та фіксації тканин;
 - для з'єднання тканин;
2. Розтин м'яких тканин.
3. Тимчасова зупинка кровотечі в рані.
4. Остаточна зупинка кровотечі в рані.
5. З'єднання м'яких тканин.
6. Володіння накладенням хірургічних швів та вузлів.
7. Первинна хірургічна обробка ран голови.
8. Конікотомія, конікопункція.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Оперативна хірургія та топографічна анатомія: підручник для мед. ун-тів, інст., акад. / Ю.Т. Ахтемійчук, Ю.М. Вовк, С.В. Дорошенко; за ред. проф. М.П. Ковальського. — К.: ВСВ «Медицина», 2010. — 504 с. + кольор. вкл. 40 с.
3. Оперативна хірургія та топографічна анатомія голови та шиї: базовий підручник для студентів стоматологічних факультетів вищих навчальних закладів МОЗ України IV рівня акредитації / Півторак В.І., Проніна О.М., Вовк Ю.М. [та ін.]; ред.: В. І. Півторак, О. М. Проніна. — Вінниця : Нова книга, 2016;
4. Алгоритм виконання практичних навичок із клінічної анатомії та оперативної хірургії : посібник / Гнатюк М.С., Слабий О.Б., Татарчук Л.В., Кріцак М.Ю. - Тернопіль: ТНМУ. 2020. — 92 с.

Допоміжна література

1. Клінічна анатомія трійчастого та лицевого нервів. Вегетативні вузли лиця. Місцеве знеболювання: навчальний посібник для студ. вищ. мед. навч. Закладів / Півторак В.І., Булько М.П. — Вінниця: Нова Книга, 2012. — 136с.;
2. Koshelnyk E.L. Basics of clinical anatomy and operative surgery: study guide for students / E.L.Koshelnyk, A.G.Popov. — Odessa: Odessa State Medical University, 2019. — 103 p.
3. Клінічна анатомія і оперативна хірургія ділянок і органів голови і шиї. Навчально-методичний посібник для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальність 221 «Стоматологія» / С.М. Білаш, О.М. Проніна, А.В. Пирог-Заказникова, М.М.Коптев, — Полтава: Друкарський салон «Копір сервіс», 2017. — 202 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <http://kaos.bsmu.edu.ua/>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)